

ma et quadragesima olympiade, tenuitque annis quadraginta duobus. Obiit denique secundo anno olympiadis centesimæ et quinquagesimæ, annos octo et quinquaginta natus.

11. Philippi filius Perseus, Demetrio fratre interfecto, annis decem cum mensibus octo regnavit. Namque centesimæ et quinquagesimæ secundæ olympiadis quarto anno Lucius *Æmilius Macedonicus* vires ad Pydnam fregit; Perseus autem primum in Samothraciam confugit, mox se hostibus sponte dedidit, translatusque Albam sub custodia vitam agebat, donec post quinquennium decessit.

12. Macedonum res sub eo finem acceperunt: quamquam adhuc Romani liberis illis suique juris esse permiserunt, honoris ergo dignitatisque propter famam eximiam gloriosi victoriosique imperii Macedonum.

13. Sed enim post decimum nonum annum, qui fuit centesimæ et quinquagesimæ septimæ olympiadis tertius, Andriceus quidam falso se Persei filium dictavit, adscito etiam Philippi nomine, unde et falsus Philippus vocatus est. Is ope Thracum fretus Macedoniæ dominatum occupavit, tenuitque anno uno, donec prælio superatus ad Thrases confugit, a quibus proditus, Romam vinctus traducitur.

14. Tunc demum Romani spretos Macedones, qui Philippo studiissent stipendiarios eos fecerunt centesimæ et quinquagesimæ septimæ olympiadis anno quarto. Itaque post Alexandrum, regni quidem Macedonici, usque ad tempus quo id tributo subjectum est, atque ad Romanorum dominatum, a centesimæ nempe et quartæ decimæ olympiadis anno altero ad centesimæ et quinquagesimæ septimæ olympiadis annum quartum, numerantur omnino olympiades quadraginta tres cum duobus annis; summa autem annorum est **clxxiv.**

15. Reges vero Macedonum post Alexandrum Philippi fuerunt hi:

- I. Aridaeus, idemque Philippus, annis vii.
- II. Cassander annis xix.
- III. Cassandri filii annis iii, mensibusque vi.
- IV. Demetrius obsoletus annis vi.
- V. Pyrrhus mensibus vii.
- VI. Lysimachus annis v, mensibusque v.
- VII. Ptolemæus, idemque Ceraunus, anno i, mensibusque v.
- VIII. Meleager mensibus ii.
- IX. Antipater Lysimachi diebus xlvi.
- X. Sosthenes annis ii.

- XI. Interregni anni ii.
- XII. Antigonus Gonatas annis xxxiv.
- XIII. Demetrius annis x.
- XIV. Antigonus Phuseus annis xii.
- XV. Philippus annis xlvi.
- XVI. Perseus annis x, mensibusque viii.
- XVII. Libertatis cum legibus propriis anni xix.
- XVIII. Falsus Philippus anno i.

Post quos Romani.

#### CAPUT XXXIX.

##### *Thessalorum reges.*

1. Thessali et Epirotæ diu paruerunt iisdem qui Macedonibus præsidebant; a Romanis autem libertatem cum jure utendi suis legibus adepti sunt post Philippum in Thessalia armis Titi Romanorum ducis profligatum. Sed et ipsi demum stipendiarii Romanorum facti sunt eadem qua Macedones causa.

2. Scilicet post obitum Alexandri his quoque Aridaeus, qui et Philippus, imperavit annis septem. Huic successit Cassander Epirotarum et Thessalorum rex annis novemdecim. Tum Philippus ejus filius mensibus quatuor. Deinde et hujus fratres Antipater et Alexander annis duobus mensibusque sex. Item Demetrius Antigoni annis sex totidemque mensibus. Postea Pyrrhus annis quatuor totidemque mensibus. Deinde Lysimachus Agathoclis annis sex. Mox et Ptolemæus, cognomento Ceraunus, anno uno mensibusque quinque: quem exceptit Meleager mensibus duobus: post quem Antipater Lysimachi quinque et quadraginta diebus: post quem Sosthenes anno uno. Consecutum est interregnum duobus annis et mensibus totidem. Exin dominatus est Antigonus Demetrii annis triginta quatuor, mensibusque duobus. Circa hos annos Pyrrhus receptis in ditionem Antigoni copiis, paucisque locis potitus, prælio deinde Derdii a Demetrio filio Antigoni debellatus est, rebusque exutus. Brevi tempore post, extincto Antigono, regnavit ejus filius Demetrius annis decem. Post hunc Antigonus Demetrii ejus, qui Cyrenem profectus est, et Olympiadis filie Polycleti Larissæ, annis novem. Hic Achæis suppetias validas ferens Cleomenem Lacedæmonum tyrannum prælio superavit, Spartanosque libertate donavit, ac divinos prope honores apud Achæorum gentem promeritus est. Post hunc Philippus Demetrii regnavit annis xxiii cum mensibus ix: tum prælio in Thessalia a Tito duce Romani exercitus debellatus est. A

#### LIBER PRIMUS.

Romanis autem libertatem potestatemque utendi suis legibus acceperunt Thessali itemque reliqui Græci qui vectigal Philippo pendebant.

3. Et primo quidem anno nulli principes in Thessalia fuerunt; deinceps vero principes annui suffragiis publicis legi cœperunt. Primus autem creatus est Pausanias Echecrati, Pheræus. Deinde Amyntas Gratetis, Pierius, quo imperante Titus Romanus reversus est. Deinde Æacides Calliae metropolitanus. Deinde Epidromus Andromachi, Larissæ, mensibus octo; reliqua autem ejus anni parte Eunomus Polycleti, Larissæ, mensibus quatuor. Posthinc Eunomus anno uno. Deinde Æacides Calliae metropolitanus iterum. Deinde Pravilus Phaxiæ, Scotusæus. Deinde Eunomus Polycleti, Larissæ, iterum. Deinde Androstenes Idalii, Gyronius. Deinde Thrasymachus Alexandri, Atracius. Deinde Laontomenes Damothonis, Pheræus. Deinde Pausanias Damothonis. Deinde Theodorus Alexandri, Argivus. Deinde Nicocrates Phaxini, Scotusæus. Deinde Hippolochus Alexippi, Larissæ. Deinde Cleomachides Oenei, Larissæ. Deinde Phyrinus Aristomenis, Gomphensis.

4. Eo anno Philippus rex obiit in Macedonia potestate in filium Perseum translata. Is Thessalis imperaverat, ut dictum est, annis viginti tribus cum mensibus novem, Macedonibus autem annis omnino quadraginta duobus et mensibus novem. Jam vero a centesimæ et quartæ decimæ olympiadis anno altero, quo tempore rebus propositus est Philippus (*Aridaeus*), usque ad Philippum Demetrii extinctum, cuius obitus incidit in centesimæ et quinquagesimæ olympiadis annum alterum cum quinque mensibus, conflantur anni cxlii, mensesque v.

5. Thessalorum regum summa:

- I. Aridaeus, idemque Philippus, annis vii.
- II. Cassander annis xix.
- III. Philippus mensibus iv.
- IV. Antipater et Alexander annis ii et mensibus vi.
- V. Demetrius annis vi et mensibus vi.
- VI. Pyrrhus annis iii et mensibus iv.
- VII. Lysimachus annis vi.
- VIII. Ptolemæus, idemque Ceraunus, anno i et mensibus v.
- IX. Meleager mensibus ii.
- X. Antipater diebus xlvi.
- XI. Sosthenes anno i.
- XII. Interregni anni ii et menses ii.
- XIII. Antigonus annis xxxiii et mensibus ii.

TOM. XIII.

#### XIV. Demetrius annis x.

#### XV. Antigonus annis ix.

#### XVI. Philippus annis xxiii et mensibus ix.

6. Deinde copiarum duces hi:

- |                 |  |
|-----------------|--|
| Pausanias,      | Laontomenes,                           |
| Amyntas,        | Pausanias ( <i>iterum vel alter</i> ), |
| Æacides,        | Theodorus,                             |
| Epidromus,      | Nicocrates,                            |
| Eunomus,        | Hippolochus,                           |
| Æacides iterum, | Cleomachides,                          |
| Praviles,       | Phyrinus,                              |
| Eunomus iterum, | Philippus.                             |
| Androstenes,    | Thrasymachus,                          |

#### CAPUT XL.

##### *Asianorum et Syrorum reges.*

1. Cum Philippus Aridaeus sextum jam regni annum exigeret, centesimæ et quartæ decimæ olympiadis tertio anno, Antigonus primus imperavit Asiaticis annis xviii, donec octagesimo sexto ætatis anno consumptus est. Hic omnium regnum per id tempus multo horrendissimum fuit, periitque in Phrygia, exercitibus cunctis, qui ab eo sibi timebant, in eumdem irruentibus centesimæ et decimæ nonæ olympiadis quarto anno.

2. Ejus vero filius Demetrius, fuga se propriens Ephesum, saluti consuluit, Asia cuncta ab eo deficiente. Hic quidem omnium regum acerimus in obsidens urbibus visus est, ideoque *obsoletus* cognomen retulit. Regnavit annis septemdecim, vixit omnino quatuor supra quinquaginta. Centesimæ vicesimæ olympiadis primo anno cum patre regnaverat *jam* biennio, quod item tempus ad annos ejus imperantis septemdecim pertinet. Captus a Seleuco ductus est in Ciciliam centesimæ et vicesimæ olympiadis quarto anno, atque apud illum regio more in *liberali* custodia habebatur, donec quarto anno olympiadis vicesimæ quartæ supra centesimam obiit. Hunc exitum Antigoni et Demetrii res habuerunt.

3. Jam vero Lydorum regionibus, quæ ad Thraciam pertinent, imperavit Lysimachus, superioribus autem partibus Syriæque Seleucus: quorum uterque jam inde a primo anno olympiadis centesimæ et quartæ decimæ eas dominationes obtinuit. Sed enim Lysimachi res prætermittere satius est; a Seleuco autem quid quave ratione actum sit narrabimus.

4. *Ægypti rex primus Ptolemæus veterem*

Gazam delatus Demetrium Antigoni filium prælio superavit: quo facto regem Syriæ et superioribus partibus Seleucum imposuit. Tum vero Seleucus inter barbaros ulterius proiectus, Victoria regnum confirmavit ex eaque dictus est Nicanor (seu victor), sceptroque potitus est annis triginta duobus, orsus videlicet a centesimæ et decimæ septimæ olympiadis anno primo, desinensque in centesimæ et vicesimæ quartæ annum quartum, vita ad annum usque septagesimum quintum producta, quo insidias a familiari Ptolemæi, cognomento Cerauni, passus interiit.

5. Successit filius Antiochus ex Apame Perside, qui appellatus est Soter (nempe servator). Hic centesimæ et vicesimæ nonæ olympiadis anno primo obiit, postquam annis LXIV vixerat; regnaverat autem annis XIX, a centesimæ et vicesimæ quintæ olympiadis primo anno, usque ad tertium vicesimæ nonæ supra centesimam. Nati sunt ei e Stratonice Demetrii masculus Antiochus et feminæ Stratonice atque Apame, quarum Apamem Magas duxit uxorem, Stratonicem autem rex Macedoniae Demetrius.

6. Prædicto Antiocho Soteri vita functo successit in imperium Antiochus cognomento Deus, orsus a centesimæ et vicesimæ nonæ olympiadis quarto anno, vitamque annis adhuc XV propagans. Implicitus in morbum decessit Ephesi centesimæ et tricesimæ quintæ olympiadis tertio anno, postquam annis omnino quadraginta vixisset. Filios suscepit duos, Seleucum, cognomento Callinicum, et Antigonum; filiasque duas e Laodice Achæi, quarum alteram Mithridates, alteram Arathes duxerunt uxores.

7. Post eum major natu Seleucus, cognomento, ut diximus, Callinicus, regna tertio anno olympiadis centesimæ et tricesimæ tertiae auspicatus est, tenuitque ad alterum usque annum centesimæ et tricesimæ octavæ olympiadis, atque ita annis XXI dominatus est. Ei mortuo succedit filius Seleucus cognomento Ceraunus. Atque hæc quidem ita se habuerunt.

8. Verumtamen vivente adhuc Callinico Seleuco, Antigonus minor natu frater quietis sortisque suæ impatiens, adjutorem favitoremque nactus est Alexandrum, qui urbem Sardes tenebat, et Laodices matris suæ frater erat: denique et Gallis auxiliaribus usus est. Duobus præliis Seleucus in Lydia victoriam nactus est, ita tamen ut neque Sardes caperet neque Ephesum, quam urbem Ptolemæus presidio insi-

debat. Deinde in Cappadocia adversus Mithridatem novo prælio coorto, tum militum ejus viginti millia cæsa a barbaris sunt, tum ipse profugatus evanuit.

9. Ptolemæus vero, qui et Tryphon, Syriæ regiones cum Damasco occupavit, Orthosiamque obsidione cinxit, quæ quidem soluta est centesimæ et tricesimæ quartæ olympiadis anno tertio, Seleuco illuc appulso.

10. Frater autem Callicini Antigonus magnam Phrygiam peragrans, tributis incolas onerabat. Quin et contra Seleucum copiarum duces mittebat: quo tempore cum a voluptariis suis ministris traditus fuisset barbaris, horum manibus elapsus parvo comitatu Magnesiam evasit: crastinaque die Ptolemæi auxiliis fretus prælium felici marte conseruit: tum et Zielæ filiam nuptiis sibi copulavit. Deinde anno quarto olympiadis centesimæ et tricesimæ septimæ in Lydia bis armis motis debellatus est. Tum etiam circa Choloen certavit cum Attalo: et quidem primo anno olympiadis tricesimæ octavæ supra centesimam, Attalam in Thraciam usque fugiens, post pugnam in Caria patratam, vita excessit. Jam et Seleucus cognomento Callicinus, frater Antigoni, postero anno extinctus est.

11. Huic successit filius Alexander, qui maluit dici Seleucus, ab exercitu autem Ceraunus vocatus est. Is habuit etiam fratrem nomine Antiochum. Cum tribus annis Seleucus patrium imperium rexisset, a quodam Nicanore Gallo in Phrygia ex insidiis intermititur circa olympiadis centesimæ tricesimæ nonæ annum primum.

12. Successorem habuit Antiochum fratrem quem Babylone accitum creavit regem exercitus, quique *Magni* cognomentum sortitus est, atque annis XXXVI imperavit, a centesimæ scilicet et tricesimæ nonæ olympiadis anno altero, usque ad centesimæ et quadragesimæ octavæ item alterum. Is Susa profectus atque in superiores satrapias, manu cum Elymæis conserta, internecone cæsus est, relictis duobus liberis Seleuco et Antiocho.

13. Ex his Seleucus in patris locum suffecitus est anno tertio olympiadis centesimæ et quadragesimæ octavæ, annisque duodecim in imperio superfuit usque ad olympiadis quinquagesimæ primæ annum primum, vixitque omnino annis sexaginta.

14. Extincti locum Antiochus frater insedit, cognomento Epiphanes rebusque præfuit annis undecim, a tertio nimirum anno centesimæ et

quinquagesimæ primæ olympiadis ad primum usque quinquagesimæ quartæ supra centesimam.

15. Epiphane Antiocho adhuc superstite, regnum adibat filius duodeniss Antiochus, cognomento Eupator, quicum anno uno mensibusque sex pater vivebat. Mox Demetrius quem Seleucus pater Romanis obsidem tradiderat, fuga se Roma subducens ad Phœnicie urbem Tripolim appulit, Lysiam pueri tutorem cum ipso Antiocho peremit, regnumque invasit olympiadis centesimæ et quinquagesimæ anno quarto: idque retinuit usque ad centesimæ quinquagesimæ septimæ olympiadis annum quartum. Huic Soter cognomentum fuit, mansitque imperium annis duodecim: tandemque coorto sibi regni causa prælio adversus Alexandrum, quem mercenarii milites prætereaque Ptolemæi regisque Attali copiæ firmabant, vita orbatus est.

16. Itaque Alexander Syria potitus anno tertio olympiadis centesimæ quinquagesimæ septimæ, regnatque annis quinque, donec quarto centesimæ et quinquagesimæ octavæ morte occumbit belligerans cum Ptolemæo qui Demetrio Demetri filio opem ferrebat prope urbem Antiochiam: quippe ibi pugna pugnata est, quo in tumultu Ptolemæus ipse desideratus est.

17. Exinde bellum sustentavit Demetrius, quem diximus Demetri filium. Cum igitur manus conseruissent Demetrius qui Seleucia, et Antiochus Alexandri filius qui a Syria Antiochiaque urbe adventabat, superior discessit Demetrius, primoque anno olympiadis centesimæ et sexagesimæ regni habendas capessivit. Mox altero anno copias contra Arsacem Babylonem atque in superiores provincias educebat: tum sequente anno, qui tertius erat centesimæ et sexagesimæ olympiadis, eumdem captum Arsaces transferri ad Parthos atque in custodia haberijubebat. Is Nicanor (nempe victor) dictus est ob Antiochum Alexandri filium victum: tum etiam Siderites, quia ferrea vincus compede abducuntur est atque in custodia asservatus.

18. Demetri vero frater, natu minor nomine Antiochus, in urbe Sida educatus, ex qua cognomentum quoque Sidetæ reportavit, fratris cladem et vincula edoctus, Sida relicta, ad occupandam Syriam profectus est centesimæ et sexagesimæ olympiadis quarto anno, idque regnum tenuit annis novem. Hic Judæos vi subdidit, obsessæque urbis mœnia everit, et gentis optimates occidit centesimæ et sexagesimæ

mæ secundæ olympiadis anno secundo. Tum quarto ejusdem olympiadis centesimæ et sexagesimæ secundæ cum centum et viginti militum millibus irruerat in eum Arsaces, qui strategem etiam usus fratrem ejus Demetrium captivitate solutum emittebat in Syriam. Antiochus autem dum ingruente hieme barbaros angusto loco persequitur, in pugnæ æstu vulneratur et obit anno ætatis quinto supra tricesimum. At ejus filium tenera ætate Seleucum, qui erat in patris comitatu, Arsaces captivum abduxit, regioque more custodiendum curavit.

19. Cæterum Antiocho quinque liberi nati sunt, tres nempe mares et feminæ duæ. Prior itemque altera filia Laodice audiverunt, uno nomine duabus communis. Tertius Antiochus, quem itemque sorores morbus extinxit. Quartus Seleucus quem cepit Arsaces. Quintus tandem Antiochus, idemque Cyzicenus, qui cum apud Craterum eunuchum aleretur, terrore Demetri Cyzicum se fuga contulit cum Cratero aliisque Antiochi familis.

20. Itaque cum alter quidem *frater* cum sororibus diem supremum obiisset, solus autem natu minimus superesset Antiochus, qui et ejus *fugæ* causa Cyzicenus appellatus est, denuo Demetrius ab Arsace expeditus anno altero centesimæ et sexagesimæ secundæ olympiadis regno præesse cœpit, post annos decem in captivitate transactos. Statimque a postlimio Ægypto mentem intendens, Pelusium profectus est: sed mox resistente sibi Ptolomæo Physcone pedem retulit: namque et exercitu, cui erat invisus, parum alaci ad bella utebatur. At vero Ptolemæus ira flagrans, misit regem Asianis Alexandrum filium Alexandri, seu dictatum Alexandri filium, qui cum emptus a Ptolomæo putaretur, Zabinæ cognomen apud Syros nactus est. Prælio prope Damascum inito victus Demetrius Tyrum configit: verum illuc prohibitus ingredi, dum fugam navi molitur cæsus interiit centesimæ et sexagesimæ quartæ olympiadis anno primo: adeo ut regnaverit ante captivitatem annis tribus, post redditum autem annis quatuor.

21. Demetrium consecutus est filius ejusdem Seleucus, qui statim matris calumniis interemptus est. Res ergo ad Antiochum minorem natu fratrem recidebant centesimæ et sexagesimæ quartæ olympiadis anno altero. Is anno tertio Zabinam fregit, qui ne cladi superesset, veneno mortem hausit. Regnavit autem Antiochus annis undecim usque ad centesimæ sexagesimæ sextæ

olympiadis quartum annum : eoque numero unicus etiam annus concluditur, quo frater ejus Seleucus potestatem retinuit. Idem vocatus est Grypus (id est, nasci adunco prætitus) itemque Philometor. Hic adventante Antiocho qui materno genere frater erat, paterno autem patruelis et cognomento ut paulo ante diximus Cyzicenus, potestate abdicata pergebat Aspendum ; quamobrem etiam Aspendius appellatus est idem cui Grypo et Philometori agnomen erat.

22. Postquam Antiochus Aspendum secesserat, rerum potiebatur centesimæ sexagesimæ septimæ olympiadis anno primo Cyzicenus Antiochus. Sed enim mox secundo anno ejusdem olympiadis redibat Aspendo Antiochus, Syriamque occupabat, præter quamdam partem Cyziceno adhuc obnoxiam. Ergo imperium bifarium divisum est : quod Grypus usque ad centesimæ septuagesimæ olympiadis quartum annum insedit, annis post redditum quindecim in regia potestate versatus : ita ut annis omnino sex supra viginti regnaverit, nempe undecim imperio integro, quindecim bifarium diviso.

23. Jam ipse Cyzicenus a centesimæ sexagesimæ septimæ olympiadis primo anno dominatus est, primo autem centesimæ septuagesimæ primæ defunctus, postquam annis octodecim regnaverat, et quinquaginta vitam produxerat. Porro necis ejus ratio ejusmodi fuit. Grypo Antiocho eo quod diximus tempore fatis functo, Seleucus hujus filius adducto exercitu urbes plurimas subigebat. At vero Cyzicenus Antiochus contractis Antiochiae copiis manus infelici marte conseruit : tum equo inter hostes elatus, quem jam capiendus esset, educto gladio ipse sibi vitam exhausit. Quo facto regnum universum cum ipsa Antiochia in Seleuci potestatem redactum est.

24. Contra eum tamen bellum aluit residens Cyziceni filius Antiochus. Reapere prælio in Cilia prope urbem Mopsuestiam patrato, victoriam Antiochus adeptus est. Seleucus autem in urbem fuga elapsus, sciscitabatur a civibus num se agnoscerent : cumque se agnatum audisset, ne vivus comburetur, manus illico sibi attulit.

25. Tum fratres ejus, qui gemini dicebantur, Antiochus et Philippus cum exercitu adventantes vi urbem cuperunt, fratreisque ulciscendi causa eamdem subverterunt. Hos tamen Cyziceni filius armis petiti ac debellavit : atque ex his quidem Antiochus Seleuci frater pugna excedens, equo temere oberrans, in

Orontem amnem delapsus vortice haustus periit.

26. Reliqui erant, qui de regno inter se decerarent, Philippus Seleuci frater Grypo Antiocho natus, et Antiochus Cyziceni filius. Hi orsi ab anno primo olympiadis centesimæ septuagesimæ primæ non sine delectis exercitibus, Syriæ partem singuli tenebant, bellumque pro Syriæ universitate gerebant, donec superatus Antiochus ad Parthos se fuga recepit. Idem postea per Pompeium sibi conciliatum agebat, ut in Syriam reduceretur : verum hic pecunia ab Antiochenis accepta, nullam illius curam gessit, urbique libertate proprioque jure frui concessit. Interim et Alexandrini missis legatis Menelaio, Lampone et Callimandro rogabant illum, ut digresso Alexandria Ptolemæo Dionysio Ægypti regnum una cum Ptolemæi filiabus cappesseret. Verum ipse morbo gravatus interiit.

27. Imperio excidit etiam Philippus, de quo antea diximus, Grypi filius ac Tryphænæ Ptolemaeo octavo genitæ. Cum autem averet Ægyptum adire, propterea quod ipsum quoque per id tempus Alexandrini cives ad imperium accercent, Romanus Syriæ proconsul Gabinius Pompeii legatus negotium disturbavit. Igitur Syriaticorum regum successio hactenus deducta finem acta est.

28. Sunt autem Asianorum et Syrorum reges singillatim hi :

- I. Asianis imperavit Antigonus annis xviii.
  - II. Demetrius obsessor superioribus regionibus et Syriæ annis xvii.
  - III. Seleucus Nicator annis xxxii.
  - IV. Antiochus Soter annis xix.
  - V. Antiochus Deus annis xv.
  - VI. Seleucus Callinicus annis xxi.
  - VII. Seleucus Ceraunus annis iii.
  - VIII. Antiochus Magnus annis xxxvi.
  - IX. Seleucus annis xii.
  - X. Antiochus Epiphanes annis xi.
  - XI. Antiochus hujus filius anno i et mensibus vi.
  - XII. Demetrius Soter annis xii.
  - XIII. Alexander annis xv.
  - XIV. Demetrius Demetrii annis iii.
  - XV. Antiochus Sidetes annis ix.
  - XVI. Demetrius iterum annis iv.
  - XVII. Antiochus Grypus annis xxvi.
  - XVIII. Antiochus Cyzicenus annis xviii.
  - XIX. Philippus Grypi annis... sub quo Syriae dominationi finis est impositus.
- Post quos Romani,

## CAPUT XL.

*De precipuis auctoribus e quibus hoc opus excerpturn est.*

Romanorum reges, qui a Romulo, quique ab Augusto usque ad nostram ætatem extiterunt, et Romanorum consules a Julio Cæsare usque ad nos, nunc age jam addam tot memoris scripto consignatis quas hactenus coacervavi atque hic ordinatim digessi ex Alexandro Polyhistore, ex Abydeno qui Assyrias Medicasque historias scripsit, e Manethonis tribus Ægyptiacorum monumentorum libris, e Cephalionis novem musarum libris, e Diodori bibliotheca quadraginta voluminibus quibus breviter historiam usque ad Caium Cæsarem texuit, e Cassii Longini octodecim libris quibus olympiades ccxxviii complexus est, e Phlegonthis liberti Cæsaris quatuordecim libris quibus olympiades ccxxix summatim continentur, e Castoris libris sex quibus pertingit a Nino usque ad clxxxi olympiadem, e Thalli libris tribus memoriarum ab Ilio capto usque ad clxvii olympiadem, e Porphyrio denique nostræ ætatis philosopho ab Ilio capto usque ad Claudii dominationem.

## CAPUT XLII.

*Tempora Romanorum.*

1. Nunc demum ad tempora imperii Romanorum veniendum est, quod ita appellari cœpit septima olympiade qua Romulus Romanam urbem condidit : ex ipso autem tum huic urbium reliquis quæ in ejus ditione fuerunt appellatio parta est : namque ante prædictam ætatem modo Latini, modo Aborigines, aliisque temporibus aliter dicti sunt.

2. Itaque post Ilium captum regnavit apud illos Æneas Anchise ejusque posteri, quotquot ante Urbem conditam eidem genti præfuerunt. Et eorum quidem historiam, præter ipsos Romanos, alii quoquo plurimi nominatimque Græci summatim scripserunt : quo tamen ex numero duos tantum nostri hujus argumenti præclaros testes invocabimus : et statim quidem Dionysium qui *Romanæ historiæ commentarios* conficit, et præter reliquam materiam Romanas origines primo suo libro strictim persecutus est ab Ænea ejusque posteris regibus usque ad Iliæ conceptum : a quo *auctore* ego quidem necessaria quæque et commoda præsenti instituto parce mutuans, hac ratione disponam.

## CAPUT XLIII.

*E Dionysii Halicarnassæ Romanæ historiæ libro primo.*

De primis Romæ incolis.

1. Urbem dominatricem universæ terræ et maris, quæ nunc a Romanis incolitur, veteres chronographi habitatam a barbaris aiunt, Siculis videlicet gente indigena. Ante hos autem utrum alios colos habuerit an vacua fuerit, nemo magnopere adfirmare potest. Jam sublapsis temporibus eamdem bello diutino antiquis dominis Aborigines eripuerunt, qui eatenus sine mœnibus sparsim atque vicatim montes insederant. Deinde Pelasgi aliquæ aliquot Græci regionem tenuisse dicuntur, hique olim quidem Aborigines, postea vero Latini dicti sunt a Latino rege qui calente Iliaco bello rerum potiebatur. Sexdecim demum peractis ætatis urbem Romulus aedificavit et auxit, opumque ac legum majestatem invexit.

2. Atque hic denuo ad orationis suæ textum revertens hæc ipsa verba conscribit : Aborigines, a quibus Romanum genus propagatum est, quidam ejusdem Italæ indigenam peculiaremque populum aiunt. (Porro Italiam appellò littus universum Ionici sinus marisque Tyrreni tertiamque terre partem quam Latini obtinebant). Nomen eorum interpretantur *principes, capita gentis* vel *primigenios* : de aliorum autem scriptorum sententia hac illac aberrantes vocantur, quia nempe ex pluribus regionibus conveniunt : rursus alii colonias exteris a Libybus illuc venisse dicunt : eruditissimi denique scriptorum Romanorum Græcos fuisse aiunt qui olim in Achaia habitaverint, multisque ante Trojanum bellum ætatis turmatim inde migravissent.

Tum etiam diserte addit : et rei quidem veritas latet ; ut ego tamen opinor, ex ea gente sunt qui modo Arcades appellantur : namque hi primi Ionico sinu transmisso, in Italia considerant, duce Oenotro Lycaonis filio, qui post Zeum et Phoroneum quintus erat, ætate septima et decima ante Troicum bellum. Jam Oenotro in montibus vitam agente, provincia Oenotria dicta est, coloni autem Oenotrii, qui deinde Itali audierunt ab Italo rege, unde et regio universa nomen Italæ contraxit. Italo successit Morges, a quo Morgetes appellati. Præterea et Oenotri frater, cui nomen Peucetio, coloni pariter ex Arcadia deductis prope sinum Ionicum sedes fixit, ex eoque populis factum est nomen

Peucetis. Hæc omnia opinabili doctrina tradit.

3. Ait deinde Pelasgorum colonias Graecas venisse in Italiam ad communem cum Aborigibus incolatum. Tum et ipsis Pelasgi Tyrrenorum nomen esse inditum, regionique universæ Tyrrheniæ, de Tyrrheni cuiusdam eorum principis nomine.

4. Insuper Evandrum ex Graecia Palantioque urbe Arcadica cum classe trajecisse, in iisque demum Italæ locis substitisse, in quibus deinde contigit ut Roma urbs conderetur. Arcadas item tradit Graecas litteras in Italiam secum vexit, nec non instrumenta musica, postremo leges ab iisdem esse propositas.

5. Post hos etiam Herculem classem aliam Græcorum appulisse, prædictaque loca insedisse quibus olim nomen erat Saturnia, unde regio quoque universa Saturnia dicta fuit. Porro ab Hercule procreatam ibidem filium Latinum, qui Aboriginum terram rexerit, ex quo his Latinorum nomen adhæserit: quumque Latinus absque liberis obiisset, Æneam Anchise filium imperio esse potitum.

6. Jam hæc omnia rursus ad compendium conferens hujuscemodi verbis concludit: Collectiæ gentes, quæ morum quoque genere cum indigenis mixta sunt, et quarum ex cinno gens Romana conflata est, antequam ea, quam modo habent, urbs incolis frequentaretur, hæ sunt. Primo quidem Aborigines, qui Siculos sedibus pepulerunt, Græcam originem ex Peloponneso ducebant, atque, ut opinor, cum Oñotro ex ea quæ nunc Arcadia dicitur migraverunt. Deinde Thessali qui huc confluxerunt ex ea quæ olim Hæmonia, nunc vero Thessalia appellatur. Tertio loco Pelasgi, qui cum Evandro ex Arcadia et urbe Palantio venerunt. Posthinc turma quedam eorum qui ad Peloponnesiacum bellum socios se Herculi addiderant, accessit. Ad extremum ii qui cum Æneæ incolumes ex Ilio, Dardano aliisque Trojanis urbibus evaserunt.

#### CAPUT XLIV.

*Ex eodem libro. De tempore Æneæ in Italiam adventus.*

1. Ilium, inquit, captum est æstate jam desinente, diebus septemdecim ante hiemale solstitium, mense Elaphebolione, prout Athenienses tempora supputant. Porro supererant, qui eum annum post solstitium implebant, dies quinque. Jam septem et triginta post expugnationem diebus videntur mihi Achæi res ejus urbis com-

posuisse, legationesque ab iis qui secesserant exceperisse, atque foedus cum iisdem sacramento firmasse. Sequentे autem anno, qui erat ab expugnatione primus, post autumnale æquinoctium, Trojani, relata patria, Hellespontum trajiciebant, factaque in Thraciam excensione, ibidem hiemem transigebant: quo in loco alios quoque profugos expectabant, seque ad maritimum cursum simul omnes persequendum parabant. Igitur ineunte vere consensis navibus e Thracia solvebant, perque interjecta spatia Siciliam usque meabant, quam ad regionem appulsi annus ibi finitus est, dum alteram hiemem permixti Elymis in Siculis urbibus degunt. Tum idoneo ad navigandum tempore, relata insula, Tyrrhenum æquor tranabant, et denique Laurentum in Aboriginum littore media eadem æstate tenebant. Mox ea regione subacta Lavinii lares figebant. Atque ita secundus post captum Ilium annus circumactus est. Hæc ego, prout mea sententia ferebat, exposui. Cæterum Æneas fanis aliisque ornamenti plurima urbis loca instruebat, quæ mea adhuc ætate partim supersunt, et sequente anno, qui tertius post discessum erat, Trojanis tantummodo imperabat; quarto tamen regnum quoque morientis Latini sibi vindicabat, jure videlicet affinitatis hæreditatisque quæ ad Laviniam defuncto Latino perveniebat. Tum paulo post pergit dicere: His de causis cum bellum pugnaque atrox coorta esset, Latinus et Turnus cum aliis multis desiderati sunt, superiores autem discesserunt Æneæ socii: atque regnum affinitatis jure ad se devolutum Æneas obtinebat, idque annis tribus post Latini necem regebat, donec anno quarto consumptus bello est.

2. Et paucis interjectis ait: Postquam Æneas mortali vita migraverat, anno post Ilium captum prorsus septimo Latinorum princeps coepit esse Euryleon, qui Ascanius in exilio fuerat appellatus. Deinde narrationem persequens ait: Cum octavo et tricesimo regni anno obiisset Ascanius, regia dignitas ad Silvium Ascanii fratrem recidit, qui Æneæ natus erat posthumus ex Lavinia Latini filia. Et paulo inferius dicit: Silvio undetriginta annis potestate functo, Æneas filius in regnum successit, qui annis undetriginta dominatus est. Post hunc Latinus quinquaginta annis et uno. Post hunc Alba undequadragesita annis. Post Albam Epistus sex cum viginti annis. Deinde Capys annis octo et viginti. Deinde Calpetus annis tredecim potes-

tatem tenuit. Deinde Tiberinus octo annis regnabit. Hic prælio occubuit quod in fluvii cujusdam ripa patratum dicitur: equo nimirum in vorticem amnis excussum cognominem fluvium sibi fecit, qui cum antea diceretur Alba, mox Tiberis appellatus est.

3. Tiberini successor regnavit Agrippa anno uno supra quadraginta. Post Agrippam Amulius acer Deoque invitus tyrannus undeviginti annis. Hic deorum contemptor machinas ad simulanda fulmina struxit, et tonitruum sonitus imitatus est, ut terrore percussis hominibus, divino quasi honore dignus haberetur. Sed enim imbris fulminibusque in ejus domum irruentibus, lacus item regiae adjacens præter consuetudinem in ejusdem domum exundavit: atque ita ille cum universa domo sua exterminatus est. Et nunc etiam quadam in parte, lacu deficiente, subsidentibus aquis et fundo æquoris quieto, cubiculorum rudera aliorumque ædificiorum vestigia se produnt.

4. Jam qui huic in imperium successit Aventius (de quo unus e collibus septem, qui intra Romanam urbem sunt, nomen contraxit) triginta et septem annis dominatus est. Post hunc Procas annis octo et viginti. Postea Amulius qui contra fas regnum Numitorum majori fratri interceptum tyrannice tenebat annis quadraginta duobus. Jam vero interfecto Amulio a filiis sacrae puellæ, sicuti mox dicemus, Romulo et Remo, illo, inquam, mortuo legitimam dominationem adibat Numitor matris juvenum pater. Porro altero imperantis Numitoris anno, qui erat post Ilium captum tricesimus secundus supra quadragesimum, coloniam amandabant Albani Romulo et Remo ducibus, Romamque condabant eodem septimæ olympiadis anno, quo vincebat stadium Daicles Messenius, atque Athenis imperabat Charops decennalis potestatis anno primo.

Idem scriptor sequentia etiam prædicto libro addit, vario modo Romanæ urbis historiam traditam esse ostendens.

#### CAPUT XLV.

*De urbe Roma condita.*

1. Cum magnopere disputatum sit de Urbe condita, nempe et de ædifici tempore et de ejusdem auctoribus, tamen ut ego opinor, nulla satis idonea narratio extat, quam cuncti videlicet perfuntorie faciunt. Cephalion quidem Gergesæus, scriptor admodum antiquus,

altera post Iliacum bellum ætate conditam ait Urbem ab iis qui Ilio incolumes cum Ænea discesserunt: ejusque incolatus auctorem putat ipsum ducem coloniæ Romum, quem unum ex Æneæ filiis affirmat. Nam quatuor liberos susceptos ab Ænea dicit, Ascanium, Euryleontem, Romulum et Romum. Et quidem a Diodoro quoque atque Agathymo multisque aliis idem et tempus et dux coloniæ profertur. Verum qui Argivorum res sacras et cætera gesta collegit, is Æneam e Molossis in Italiam cum Ulyxe appulsum, Urbem incolis frequentavisse ait, eamque appellasse ex quadam Latina femina Romanam: hanc autem cæteris ait Trojanis civibus, vagi erroris fessis atque pertæsis auctorem fuisse, ut secum naves inflammarent. Huic consonant Damastes Sigensis aliquie nonnulli.

2. Sed enim philosophus Aristoteles ait, Achæos aliquot Troja revertentes, dum Maleum navigarent, sæva hieme correptos, ventis hac illac per universum maris tractum vagari coactos, tandem locum Opicæ tenuisse nomine Latium, quod Tyrrheni maris vastitati adjacet. Jam vero cum terram libenter admodum apergit, subdictis navibus hiemale tempestatem ibidem transegisse, mox vere ineunte cursum instauraturos: verum navibus nocturno incendio absumptis, cum non possent discedere, invitòs in eo quo appulerant loco sedes fixisse. Hunc porro casum contigisse iis captivarum mulierum opera ab Ilio abductarum, quæ metuentes ne, si in Achaiam irent, inibi servitutem servirent, navibus flamas injecerunt.

3. Callias autem, qui res gestas ab Agathocle scripsit, Romanam, feminam quamdam Trojanam in Italiam cum aliis devectam, nupsisse Latino Aboriginum regi ait, ex eaque procreatos filios Romum et Romulum, qui Urbem fundaverint, eidemque matris suæ nomen imposuerint. At vero Xenagoras historicus ex Ulyxe et Circe tres genitos ait liberos Romum, Antiam, et Ardeam, qui tres urbes a se conditas de nominibus suis nuncupaverint. Attamen Dionysius Chalcidensis a Romo conditam Urbem affirmit, quem, inquit, alii Ascanio, alii Emathione genitum dixerunt. Neque desunt qui Romam excitatam aiunt a Romo, qui ex Italo et Leuce Latini filia ortus est.

4. Quamquam e Græcis scriptoribus complures alios revera appellare possum, qui adhuc aliter de Urbis conditoribus disserunt, tamen ne verbosior existimer, ad Romanos scriptores accedam. Vetus profecto sive sermonum scriptor

sive historicus nemo Romanus est: tantum ex antiquis memoriis, quae in sacris libris assertantur, unusquisque lucubrations suas concoinavit. Jam horum alii Aeneae filios aiunt Romulum et Remum Romae conditores: alii ex Aenee filia genitos, sed patrem non definiunt: hosque ab Aenea Latino Aborigine regi datos obsides, quo tempore indigenae cum advenis fœdus icebant: quos quidem exceptos Latinus tum benigne alendos curaverit, tum sine masculis liberis vita decedens in dominii sui partem quamdam successores vocaverit.

5. Alii vero narrant, Aenea e vivis sublato, Ascanium universam Latini ditionem obtinuisse, quam tamen cum fratribus communicaverit Romulo et Romo, terra videlicet Latinorum potentiaque tripartito divisa. Ipsum vero Albam atque alia oppidula condidisse: at Romum Capuam a proavo Capy appellatam; itemque ab Anchisa avo Anchisam; tum etiam Aeneam (postea Anicavum dictam) ex patre; denique de suo nomine Romam. Jam vero hanc urbem aliquamdiu destructam, per alios denuo colonos quos Albani deduxerint, ducibus Romulo et Remo, pristinam formam recuperavisse; ita ut duplex sit Romae conditus, prior quidem paulo post Trojanum bellum, alter vero quindecim interpositis æstatibus superiorem consequatur.

6. Imo si quis remotiora adhuc tempora inspiciat, tertium quemdam his vetustiorem inveniet Romae conditum, antequam Aeneas Trojanique ad Italiam adventarint. Atque hunc non vulgaris aliquis scriptor narrat, sed ipse Antiochus Syracusanus cuius superius meminimus. Is ait, regnante in Latio Morgete (erat autem eo tempore Italia a Tarento usque ad Pæsti littus) quemdam venisse ad eum Roma profugum hominem. Utitur autem his verbis: « Cum Italus consenuisset, Morges regnavit. Sub eo profugus venit Roma vir nomine Sicutus. » Ergo de Syracusani scriptoris sententia vetustior est priorque Trojanis temporibus Roma. Utrum autem eo loco ubi nunc sita est Urbs, an alibi extiterit oppidum quodvis isto nomine indigitatum, quoniam ipse incertum reliquit, ne ego quidem conjectura assequi possum. Atque de antiquis ædificationibus satis a me dictum existimo.

7. Postremam autem, sive eam incolarum frequentationem sive ædificationem sive quidvis aliud appellare oportet, Timæus Siculus, nescio qua regula usus, dicit in tempora Carthaginis

conditæ incidisse, nempe in octavum et tricesimum ante primam olympiadem annum; Lucius vero Cinclius, vir ordinis senatorii, in quartum fere duodecimæ olympiadem annum; at Quintus Fabius in annum octavæ olympiadis primum; denique Cato Porcius (qui etsi Græcorum temporum regulam non sequitur, curiosus tamen, quam qui maxime, in antiqua historia colligenda est) annis cxxxvii Iliaco bello recentiore affirmat: quod tempus si ad Eratosthenis chronologiam exigatur, in primum annum olympiadis septimæ incurrit. Jam quod sanis regulis utatur Eratosthenes, et quomodo liceat Romana tempora ad Græcorum rationes supputare, alio docui tractatu. Hoc igitur pacto ipse Dionysius primo Romanarum antiquitatum libro tempora post captum Ilium ordinatim digerit: Aenea videlicet fugam Troja atque in Italiam adventum: tum quinam ejus posteri successivi Latinis imperitaverint usque ad Romulum et Romanam conditam: denique et alia quæcumque a veteribus de Romanæ urbis conditi traduntur, singillatim perscribit.

8. Sed enim quidam præterea dicunt, Picum Saturni filium regnavisse primum in Laurentina provincia usque ad locum ubi Roma nunc sita est, annis xxxvii. Deinde Faunum Pici filium annis xliv: sub quo Hercules ex Hispania redux aram statuit in foro Boario ob Cacum Vulcani occisum. Exin Latinum sceptro potitum annis xxxvi, ex quo Latinis nomen inditum sit. Hujus imperantis tertio et tricesimo anno Ilium esse captum. Denique Aeneam Anchisæ bello Rutulo Turnum interfecisse, et Latini filiam Laviniam secum conjugi fædere junxisse, urbem Laviniū condidisse, in eaque tribus annis esse dominatum. Hæc breviter ab exterorum libris delibata in medium protulimus.

Agesis jam ad alium quoque rerum hujusmodi testem transeamus, Diodorum dico, qui omnes bibliothecas in unum emporium conjecit. Namque et hic Romanorum historiam septimo suo libro hisce verbis scribit.

#### CAPUT XLVI.

*E septimo Diodori libro. De veterum Romanorum genere.*

1. Nonnulli historici haud recte arbitrati sunt a Romulo ex Aeneæ filia procreato Romanam conditam esse: quod sane a veritate abhorret: longum enim est inter Aeneam et Romulum reges intervallum; quandoquidem anno secundo

olympiadis septimæ primordia Romæ fuerunt, quo fit ut id ædificium quadragesimo ac trigesimo tertio anno et paulo amplius post Troicum bellum contigerit. Namque Aeneas tribus elapsis post Trojam captam annis, Latinorum regni compos fuit, eoque per triennium retento, ex hominum conspectu evanuit, atque immortales honores adeptus est. Qui huic in imperium successit Ascanius Albam condidit, quæ nunc Longa appellatur; eamque de fluvio nomine nuncupavit, qui illa quidem ætate Alba dicebatur, nunc autem Tiberis audit.

2. Sed enim de Urbis appellatione Fabius Romanarum rerum scriptor aliam fabulam comminiscitur. Ait enim, Aeneæ oraculum editum, fore ut aliquis quadrupes condendæ urbis situm ipsi demonstraret. Jam vero cum is suem toto corpore albam prægnantemque hostiæ loco mactaturus esset, hanc manibus elapsam cursu concito in quemdam collem evasisse, ibique triginta porcellos edidisse. Portento obstupfactum Aeneam, statim oraculi jussa exequi decrevisse: cumque jam exædificando loco manum admoveret, visionem quamdam in somnis perspicue oblatam deterruisse eum ab incepto, eidemque jussisse ut nonnisi post annos triginta, pro triginta porcellorum numero, ædificium moliretur. Eum igitur a proposito interim destitisse.

3. Aenea vita ereto, ab Ascanio filio ejus regnante collem ædificiis post annos triginta occupatum, eamque structuram appellatam de colore suis Albam (Latini enim proprio idiomate τὸ λευκόν album dicunt.) Præterea superaditam appellationem Longam, nempe μαργάρινη, idecirco quia parum in latum patens, in longum magnopere deduceretur. His subdit, ab Ascanio factam esse regni sui sedem Albam, multaque circum habitacula subversa: fuisse hunc conspicuum virum, et tricesimo octavo regni anno naturæ concessisse.

4. Post hujus obitum populum dissensio tenuit ob duos de sceptro certantes. Nam et Julius Ascanii filius ad se regnum pertinere dicebat; et Silvius Ascanii frater, Aenea genitus atque Silvia, quæ olim fuerat Latini uxor, pari jure se uti putabat. Huic post Aeneæ obitum insidias Ascanius struxerat, ideoque puer nutritus fuerat ab armentariis in monte, unde et nomen ei factum Silvius de nomine montis Latinorum, cui silva nomen erat. In hoc partium conflictu tandem suffragiorum numero præpotens regiam

dignitatem Silvius occupat; Julius autem dominatu exclusus pontificatum maximum adeptus est, qui erat honor a regali secundus. Ex hoc ortam gentem Julianam ad hunc usque diem Romæ vigere aiunt. Silvius autem cum in principatu suo nihil commemoratione dignum egisset, post regni annum vicesimum nonum obiit. Successit in imperium Aeneas filius, cui Silvio cognomentum erat, isque annis plus triginta regnavit.

5. Exin potestatem adeptus est Latinus, cognomento item Silvius, annis L. Hic rebus gestis domi bellique inclaruit. Idem adjacenti oppida sustulit; tum veteres illas urbes, que Latinorum olim dicebantur, extrixit octodecim, Tibur videlicet, Prænesti, Gabios, Tusculum, Coram, Pometiam, Lanuvium, Labicum, Scaptiam, Satricum, Ariciam, Tellenas, Crustumium, Cænam, Fregellas, Cameriam, Medulliam, et Boilum, quam nonnulli Bolam dicunt.

6. Latino mortuo, rex creatus est filius ejus Alba Silvius, qui annis octo et triginta potestatem retinuit. Postea imperavit Epitus Silvius annis viginti sex. Quo defuncto, regnum delapsum est ad Capyn; idque ei mansit annis duodecim. Postea Calpetus filius ejus annis tredecim dominatus est. Mox Tiberius Silvius annis octo. Is aduersus Etruscos expeditione suscepta, dum Albam fluvium cum exercitu transmitteret, gurgite ejus mersus obiit: ex quo nomen fluvii deinceps fuit Tiberis. Eo vitæ ereto, imperavit Latinis Agrippa quadraginta annis et uno.

7. Hunc consecutus est Amulius Silvius annis undeviginti. Hic traditur in omni vita superbe se gessisse, et cum ipso Jove de potentia æmulariter certasse. Quare et interdum autumnali tempore quum frequentia et vehementia tonitrua exaudirentur, is exercitum suum jubebat, signo edito, clypeos unanimiter gladiis percute: atque ita putabat se graviorem tonitru fragorem excitare. Quare et superbi in deos animi pœnas luit fulmineo ictu enectus, cumque domo universa sub lacum Albanum mersus. Etiamnum Romani lacus illius accolæ vestigia quedam demonstrant, columnas nimurum sub aqua prominentes, cujus in fundo regia domus sita erat.

8. Exin lectus est Aventius, qui annis septem supra triginta regnavit. Is prælio finitimorum magnopere pressus, in Aventium collem fuga se subduxit, qui ex eo nomen contraxit Aventii.